

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 17. decembra 2020*

„Predhodno odločanje – Prosto gibanje oseb – Svoboda ustanavljanja – Dostop do odvetniškega poklica – Oprostitev izobrazbe in diplome – Priznanje oprostitev – Pogoji – Nacionalna ureditev, ki oprostitev določa za uradnike in nekdanje uradnike kategorije A ali podobne uradnike, ki na nacionalnem ozemlju opravljajo poklicno prakso na področju nacionalnega prava v nacionalni javni upravi zadevne države članice ali v mednarodni organizaciji“

V zadevi C-218/19,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Cour de cassation (Francija) z odločbo z dne 20. februarja 2019, ki je na Sodišče prispela 12. marca 2019, v postopku

Adina Onofrei

proti

Conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris,

Bâtonnier de l'ordre des avocats au barreau de Paris,

Procureur général près la cour d'appel de Paris,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi J.-C. Bonichot, predsednik senata, L. Bay Larsen (poročevalec), C. Toader, M. Safjan in N. Jääskinen, sodniki,

generalni pravobranilec: M. Bobek,

sodna tajnica: R. Şereş, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 17. junija 2020,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za A. Onofrei J. Jourdan in F. Abouzeid, odvetnika,
- za conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris in za bâtonnier de l'ordre des avocats au barreau de Paris H. Farge in C. Waquet, odvetnici,
- za francosko vlado A. Daniel in A.-L. Desjonquères, agentki,

* Jezik postopka: francoščina.

- za grško vlado M. Tassopoulou in D. Tsagkaraki, agentki,
- za Evropsko komisijo B.-R. Killmann, É. Gippini Fournier in H. Støvlbæk, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 16. septembra 2020

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 45 in 49 PDEU glede na pogoje za dostop do odvetniškega poklica, ki jih določa nacionalna zakonodaja.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Adino Onofrei ter conseil de l'ordre des avocats de Paris (svet odvetniške zbornice v Parizu, Francija), bâtonnier de l'ordre des avocats de Paris (predsednik odvetniške zbornice v Parizu) in procureur général près la cour d'appel de Paris (generalni državni tožilec pri Cour d'appel de Paris (višje sodišče v Parizu, Francija)) v zvezi z njeno prošnjo za vpis na seznam odvetniške zbornice.

Pravni okvir

Francosko pravo

- 3 Glede dostopa do odvetniškega poklica člen 11 loi n° 71-1130, du 31 décembre 1971, portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques (zakon št. 71-1130 z dne 31. decembra 1971 o reformi nekaterih sodnih in pravnih poklicev) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: zakon št. 71-1130), določa:

„Nihče ne more opravljati odvetniškega poklica, če ne izpolnjuje teh pogojev:

1. je francoski državljan, državljan države članice Evropske unije ali pogodbenice Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru [...];
2. ima ob upoštevanju zakonskih določb, sprejetih za izvajanje Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2005/36/ES z dne 7. septembra 2005 [o priznavanju poklicnih kvalifikacij (UL 2005, L 255, str. 22)], kakor je bila spremenjena, in določb o osebah, ki so opravljale nekatere funkcije ali dejavnosti v Franciji, najmanj magisterij iz prava oziroma dokazila ali diplome, priznane kot enakovredne za opravljanje odvetniškega poklica s skupnim odlokom ministra za pravosodje in ministra, pristojnega za univerze [...];
3. ima ob upoštevanju zakonskih določb, navedenih v točki 2, spričevalo o strokovni usposobljenosti za odvetniški poklic [...].

[...]“

- 4 Glede teh zakonskih določb člen 98 décret n° 91-1197, du 27 novembre 1991, organisant la profession d’avocat (odlok št. 91-1197 z dne 27. novembra 1991 o organizaciji odvetniškega poklica) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: odlok št. 91-1197), določa:

„Teoretičnega in praktičnega izobraževanja ter spričevala o strokovni usposobljenosti za odvetniški poklic so oproščeni:

[...]

4. javni uslužbenci in nekdanji javni uslužbenci kategorije A ali osebe, izenačene z javnimi uslužbenci te kategorije, ki so s tem statusom vsaj osem let opravljale pravne dejavnosti v javni upravi oziroma v javni službi ali mednarodni organizaciji;

[...]“

- 5 V skladu s členom 5a loi n° 83-634 du 13 juillet 1983, portant droits et obligations des fonctionnaires (zakon št. 83-634 z dne 13. julija 1983 o pravicah in dolžnostih javnih uslužbencev) v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: zakon št. 83-634), „imajo [d]ržavljeni držav članic Evropske skupnosti ali druge države podpisnice Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru, ki ni Francija, v skladu s pogoji iz splošnih kadrovskih predpisov dostop do poklicev, kategorij delovnih mest in delovnih mest. Vendar nimajo dostopa do delovnih mest, katerih nalog bodisi ni mogoče ločiti od izvajanja suverene pristojnosti oziroma ki so v neposredni ali posredni zvezi z izvajanjem prerogativ javne oblasti države ali drugih javnih subjektov.

[...]“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

- 6 A. Onofrei, uradnica Evropske komisije, je zaprosila za članstvo v odvetniški zbornici v Parizu v skladu z oprostitvijo iz člena 98, točka 4, odloka št. 91-1197.
- 7 Iz spisa, ki ga ima Sodišče, je razvidno, da je conseil de l’ordre des avocats au barreau de Paris (svet odvetniške zbornice v Parizu) – po ugotovitvi, da je A. Onofrei, ki ima magisterij iz prava, diplomu podiplomskega študija (DEA) in doktorat iz prava, ki so jih izdale francoske univerze, izpolnjevala pogoj glede diplome iz člena 11, točka 2, zakona št. 71-1130 – kljub temu zavrnil njeno prošnjo z obrazložitvijo, da zato, ker nikoli ni delala v francoski javni upravi ali v javni službi v Franciji, za katero se uporabljajo kadrovski predpisi za francoske javne uslužbenke, in ker nikoli ni bila napotena s strani francoskega upravnega organa ali javne službe v Franciji na delovno mesto v mednarodni organizaciji, ni izpolnjevala pogojev za dostop – z odstopanjem – do odvetniškega poklica.
- 8 Cour d’appel de Paris (višje sodišče v Parizu) je to odločbo potrdilo. Svoje preudarke je oprlo na premiso, da je namen zagotavljanja, da odvetnik zadovoljivo pozna nacionalno pravo, to, da se strankam v sporih zagotovi popolno, ustrezno in učinkovito uveljavljanje njihove pravice do obrambe, saj ta pravica, čeprav vključuje številna evropska pravila, kljub temu ohranja neko posebnost in ni omejena samo na ta pravila. Nato je na podlagi ugotovitve, da je A. Onofrei v službah Komisije opravljala naloge na področju prava Unije v zvezi z notranjim trgov, državnimi pomočmi, protikonkurenčnimi praksami in novimi evropskimi pravili na področju boljšega pravnega urejanja, sklevalo, da ni dokazala, da je imela kakršno koli prakso na področju nacionalnega prava.
- 9 Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Francija), pri katerem je bila vložena pritožba, ki se je med drugim nanašala na kršitev svobode gibanja delavcev in svobode ustanavljanja, se sprašuje o tem, ali je zavrnitev vpisa A. Onofrei v odvetniško zbornico v Parizu združljiva s pravom Unije.

- 10 Po preučitvi nacionalnega prava je najprej ugotovilo, da iz zakona št. 71-1130 izhaja, da je odvetniški poklic mogoče opravljati kot samozaposlena oseba ali kot zaposlena oseba. Dalje navaja, da člen 11 tega zakona dostop do tega poklica pogojuje s tem, da je kandidat opravljal določene naloge ali dejavnosti v Franciji, in da je mogoče šteti, da člen 98, točka 4, odloka št. 91-1197 po eni strani oprostitev izobrazbe in diplome za ta dostop pogojuje s pripadnostjo samo francoski javni upravi, po drugi strani pa pogojuje to oprostitev s poznavanjem „francoske“ nacionalne zakonodaje. To sodišče iz tega sklepa, da je mogoče za nacionalni ukrep v obliki kombinacije teh določb šteti, da pomeni omejitev svobode gibanja delavcev ali svobode ustanavljanja.
- 11 Predložitveno sodišče meni, da je treba najprej ugotoviti, ali se navedeni ukrep brez razlikovanja uporablja za državljane države članice gostiteljice ali države članice sedeža in za državljane drugih držav članic oziroma ali je ta ukrep diskriminatoren.
- 12 V zvezi s tem to sodišče zlasti poudarja, da iz člena 5a zakona št. 83-634 izhaja, da imajo državljani držav članic Unije z izjemo nekaterih delovnih mest, povezanih z izvajanjem suverene pristojnosti ali izvajanjem prerogativ javne oblasti, dostop do delovnih mest v francoski javni upravi, tako da je oprostitev iz postopka v glavni stvari odvisna od pripadnosti upravi, ki je ne glede na državljanstvo v velikem obsegu na voljo vsem državljanom držav članic.
- 13 Vendar naj bi ob upoštevanju dejstva, da upravičenost do te oprostitve temelji na merilih, ki se nanašajo na opravljanje nekaterih nalog ali dejavnosti v Franciji, na poznavanje nacionalnega prava in pripadnost francoski javni upravi, iz tega sledilo, da je navedeno oprostitev *de facto* mogoče odobriti le članom francoske uprave, ki so svojo poklicno dejavnost opravljali na francoskem ozemlju in katerih večina naj bi imela francosko državljanstvo, zavrnil pa bi jo bilo treba javnim uslužbencem Unije, čeprav naj bi ti zunaj francoskega ozemlja opravljali pravne dejavnosti na področju „francoskega“ nacionalnega prava. Zato bi bilo mogoče šteti, da nacionalna ureditev iz postopka v glavni stvari povzroča posredno diskriminacijo na podlagi državljanstva. To bi pomenilo, da je mogoče francosko javno upravo in javno upravo Unije šteti za objektivno primerljiva subjekta.
- 14 Nazadnje, predložitveno sodišče ugotavlja, da bi zadevne omejitve, da bi jih bilo mogoče upravičiti z nujnimi razlogi v splošnem interesu ali z razlogi javnega reda, javne varnosti ali javnega zdravja, vsekakor morale biti primerne za uresničitev zastavljenega cilja in ne bi smele presežati tistega, kar je nujno za doseg tega cilja. S tega vidika poudarja, da nacionalna ureditev iz postopka v glavni stvari za preizkus vloge za oprostitev izobrazbe in diplome ne zahteva, da kandidat pozna področja nacionalnega prava, posebej v zvezi z organizacijo nacionalnih sodišč ali s postopkom pred njimi.
- 15 V teh okoliščinah je Cour de cassation (kasacijsko sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:
- „1. Ali načelo, v skladu s katerim je bil s [Pogodbo o EGS], ki je po spremembah postala [Pogodba DEU], oblikovan lasten pravni red, ki je del pravnih sistemov držav članic in velja za njihova sodišča, nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki za odobritev oprostitve izpolnjevanja pogojev glede izobraževanja in diplome, ki so načeloma določeni za dostop do odvetniškega poklica, določa zahtevo, da mora vlagatelj prošnje za oprostitev zadostno poznati francosko nacionalno pravo, s čimer je izključeno upoštevanje podobnega poznavanja samo prava Evropske unije?
2. Ali člena 45 in 49 [PDEU] nasprotujeta nacionalni zakonodaji, v skladu s katero so do oprostitve izpolnjevanja pogojev glede izobraževanja in diplome, ki so načeloma določeni za dostop do odvetniškega poklica, upravičeni samo nekateri javni uslužbenci iste države članice, ki so s tem statusom v Franciji opravljali pravne dejavnosti v javni upravi oziroma v javni službi ali mednarodni organizaciji, in v skladu s katero do te oprostitve niso upravičeni sedanji in nekdanji evropski javni uslužbenci, ki so s tem statusom pri Evropski komisiji opravljali pravne dejavnosti na enem ali več področjih prava Evropske unije?“

Vprašanja za predhodno odločanje

- 16 Glede omembe „oprostitve izpolnjevanja pogojev glede izobraževanja in diplome, ki so načeloma določeni za dostop do odvetniškega poklica“, v obeh vprašanjih za predhodno odločanje je predložitveno sodišče na zahtevo Sodišča pojasnilo, da se ti izrazi nanašajo na oprostitev – iz prvega odstavka člena 98 odloka št. 91-1197 – teoretičnega in praktičnega izobraževanja, ki ga izvajajo centres régionaux de formation professionnelle (regionalni centri za poklicno izobraževanje), in spričevala o strokovni usposobljenosti za odvetniški poklic.
- 17 Francoska vlada v zvezi s pogojem, da je za dostop do odvetniškega poklica oprostitev teoretičnega in praktičnega izobraževanja ter spričevala o strokovni usposobljenosti za odvetniški poklic – glede na besedilo drugega vprašanja – namenjena nekaterim uslužbencem francoske javne uprave, izpodbija to razlago nacionalne zakonodaje in trdi, da je treba navedeni pogoj razlagati široko, tako da vključuje tudi evropske javne službe ali javne službe drugih držav članic poleg francoske javne uprave.
- 18 Spomniti je treba, da je Sodišče v okviru predhodnega odločanja pristojno zgolj za odločitev o razlagi ali veljavnosti prava Unije glede na dejansko in pravno stanje, kot ga je opisalo predložitveno sodišče, da bi temu sodišču dalo koristne napotke za razrešitev spora, ki mu je predložen (glej sodbo z dne 6. julija 2017, Air Berlin, C-290/16, EU:C:2017:523, točka 41).
- 19 V teh okoliščinah je treba drugo vprašanje preučiti na podlagi domneve predložitvenega sodišča, da nacionalna ureditev, ki je upoštevana v okviru spora o glavni stvari, določa, da se oprostitev teoretičnega in praktičnega izobraževanja ter spričevala o strokovni usposobljenosti za odvetniški poklic, in sicer za dostop do odvetniškega poklica, nanaša zgolj na nekatere uslužbence francoske javne uprave.
- 20 Poleg tega, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 36 sklepnih predlogov, iz predložitvene odločbe in stališč, predloženih Sodišču, izhaja, da je treba izraz „poznati francosko nacionalno pravo“, ki je bil uporabljen v besedilu prvega vprašanja, v bistvu razlagati kot „opravljati pravniški poklic na področju francoskega prava“. Predložitveno sodišče namreč meni, da iz sodne prakse Conseil constitutionnel (ustavni svet, Francija) izhaja, da je zakonodajalec prav s tem, da se na nacionalnem ozemlju dovolj dolgo opravlja pravna dejavnost ali funkcija, želel zagotoviti kvalifikacije – na področju francoskega prava – oseb, ki opravljajo odvetniški poklic.
- 21 Predložitveno sodišče tako z vprašanjema, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člena 45 in 49 PDEU razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni zakonodaji, v skladu s katero so do oprostitve izpolnjevanja pogojev glede poklicnega izobraževanja in imetništva spričevala o strokovni usposobljenosti za odvetniški poklic, ki so načeloma določeni za dostop do odvetniškega poklica, upravičeni samo nekateri javni uslužbenci države članice, ki so s tem statusom v tej državi članici opravljali pravne dejavnosti na področju nacionalnega prava v javni upravi oziroma v javni službi ali mednarodni organizaciji, in v skladu s katero do te oprostitve niso upravičeni uradniki, sedanji in nekdanji uslužbenci Unije, ki so s tem statusom opravljali pravne dejavnosti na enem ali več področjih prava Unije.
- 22 Iz spisa, ki ga ima Sodišče, je tako razvidno, da mora kandidat, da bi lahko bil upravičen do neposrednega dostopa do odvetniškega poklica, bodisi kot zaposlena oseba bodisi kot samostojno zaposlena oseba, brez opravljanja teoretičnega in praktičnega izobraževanja, ki ga izvajajo regionalni centri za poklicno izobraževanje, in pridobitve spričevala o strokovni usposobljenosti za odvetniški poklic, izpolnjevati tri kumulativne pogoje, in sicer mora biti francoski javni uslužbenec, delati je moral v Franciji kot javni uslužbenec oziroma v mednarodni organizaciji in je moral opravljati pravniški poklic na področju francoskega prava.

- 23 V zvezi s tem je treba spomniti, da v položaju, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, opravljanje dejavnosti v okviru reguliranega poklica odvetnika, ki jih običajno plačajo stranke ali odvetniška pisarna, v kateri dela odvetnik, spada na področje uporabe člena 49 PDEU. Ker je plačilo lahko v obliki plače, se lahko uporabi tudi člen 45 PDEU (glej v tem smislu sodbo z dne 13. novembra 2003, Morgenbesser, C-313/01, EU:C:2003:612, točki 43 in 60).
- 24 Poleg tega je treba opozoriti, da smejo države članice, če pogoji za dostop do nekega poklica niso usklajeni, opredeliti potrebno znanje in kvalifikacije za opravljanje tega poklica ter zahtevati predložitev diplome, ki dokazuje pridobitev tega znanja in kvalifikacij (sodbi z dne 10. decembra 2009, Pešla, C-345/08, EU:C:2009:771, točka 34, in z dne 6. oktobra 2015, Brouillard, C-298/14, EU:C:2015:652, točka 48).
- 25 Ker pogoji za dostop do odvetniškega poklica osebe, kot je A. Onofrei, ki doslej v nobeni državi članici ni imela dovoljenja za opravljanje tega poklica, trenutno niso predmet usklajevanja na ravni Unije, so za opredelitev teh pogojev še naprej pristojne države članice.
- 26 Iz tega izhaja, da pravo Unije ne nasprotuje temu, da zakonodaja države članice dostop do odvetniškega poklica pogojuje z znanjem in kvalifikacijami, ki se štejejo za potrebne.
- 27 Vendar morajo države članice svoje pristojnosti na tem področju izvajati ob spoštovanju temeljnih svoboščin, zagotovljenih s Pogodbo DEU, nacionalne določbe, sprejete v zvezi s tem, pa ne smejo pomeniti neupravičene ovire za učinkovito uresničevanje temeljnih svoboščin, zagotovljenih s členoma 45 in 49 PDEU (glej v tem smislu sodbo z dne 10. decembra 2009, Pešla, C-345/08, EU:C:2009:771, točka 35).
- 28 Sodišče je razsodilo, da se prosto gibanje oseb ne bi uresničevalo popolnoma, če bi države članice lahko zavrnilе ugodnosti teh določb tistim svojim državljanom, ki so uveljavljali ugodnosti, ki jih določa pravo Unije, in ki so pridobili poklicne kvalifikacije v drugi državi članici, ki ni država, katere državljani so (glej po analogiji sodbo z dne 6. oktobra 2015, Brouillard, C-298/14, EU:C:2015:652, točka 27).
- 29 Ta ugotovitev velja tudi, če je državljan države članice, ki je študiral in prebival v drugi državi članici, v državi članici, ki ni ne prvonavedena ne drugonavedena država članica, pridobil poklicne izkušnje, na katere se namerava sklicevati v državi članici, v kateri je študiral in prebival (glej po analogiji sodbo z dne 6. oktobra 2015, Brouillard, C-298/14, EU:C:2015:652, točka 27).
- 30 Tako je treba ugotoviti, da člena 45 in 49 PDEU načeloma nasprotujeta nacionalnemu ukrepu, ki se nanaša na pogoje za upoštevanje poklicnih izkušenj za dostop do odvetniškega poklica, pridobljenih v državi članici, ki ni država članica, ki je sprejela ta ukrep, in ki lahko državljanom Unije, vključno s tistimi iz države članice, ki je sprejela navedeni ukrep, otežuje uresničevanje ali zmanjšuje privlačnost uresničevanja temeljnih svoboščin, zagotovljenih s Pogodbo DEU.
- 31 Ker pa, kot je navedeno v točki 22 te sodbe, francoska ureditev pridobitev neposrednega dostopa do odvetniškega poklica bodisi kot zaposlena oseba bodisi kot samostojno zaposlena oseba brez opravljenega teoretičnega in praktičnega izobraževanja, ki ga izvajajo regionalni centri za poklicno izobraževanje, ter pridobitve spričevala o strokovni usposobljenosti za odvetniški poklic pogojuje z izpolnjevanjem treh kumulativnih pogojev, ki so naštetih v navedeni točki, pomeni ukrep, ki lahko državljanom Unije, vključno s tistimi iz države članice, ki je sprejela navedeni ukrep, otežuje uresničevanje ali zmanjšuje privlačnost uresničevanja temeljnih svoboščin, zagotovljenih s Pogodbo DEU.
- 32 Omejitev prostega gibanja je dopustna le, če je, prvič, utemeljena z nujnim razlogom v splošnem interesu in, drugič, se pri njej spoštuje načelo sorazmernosti, kar pomeni, da je primerna za dosledno in sistematično zagotavljanje uresničitve zelenega cilja in ne presega tega, kar je nujno za njegovo

uresničitev (glej v tem smislu sodbi z dne 17. novembra 2009, Presidente del Consiglio dei Ministri, C-169/08, EU:C:2009:709, točka 42 in navedena sodna praksa, ter z dne 6. oktobra 2020, Komisija/Madžarska (Visokošolsko izobraževanje), C-66/18, EU:C:2020:792, točka 178 in navedena sodna praksa).

- 33 Svet odvetniške zbornice v Parizu, predsednik odvetniške zbornice v Parizu in francoska vlada v bistvu trdijo, da je nacionalni ukrep iz postopka v glavni stvari utemeljen z nujnimi razlogi v splošnem interesu, ki se nanašajo na varstvo prejemnikov pravnih storitev in učinkovito izvajanje sodne oblasti. Francoska vlada zlasti opozarja, da so pogoji, navedeni v točki 22 te sodbe, ki jih francoska zakonodaja določa za dostop do odvetniškega poklica, z oprostitvijo obveznosti imetništva spričevala o strokovni usposobljenosti za odvetniški poklic, primerni za zagotovitev uresničitve cilja, ki mu sledijo, in so nujni za ta namen. Ker posamezniki sami ne morejo preveriti kakovosti opravljenih storitev, bi moral torej zakonodajalec ustvariti pogoje za visoko kakovost storitev, da bi zagotovil njihovo varstvo. Prav tako bi morala sodišča za optimalno delovanje imeti zanesljive, usposobljene in sposobne osebe, ki delajo v pravosodju.
- 34 V zvezi s tem je treba opozoriti, da sta na eni strani varstvo potrošnikov, zlasti prejemnikov pravnih storitev, ki jih opravijo osebe, ki delajo v pravosodju, in na drugi strani učinkovito izvajanje sodne oblasti cilja, ki ju je mogoče šteti za nujna razloga v splošnem interesu, ki bi lahko upravičila tako omejitev prostega opravljanja storitev (sodba z dne 18. maja 2017, Lahorgue, C-99/16, EU:C:2017:391, točka 34) kot tudi, kot je navedel generalni pravobranilec v točki 66 sklepnih predlogov, omejitev prostega gibanja delavcev in svobode ustanavljanja (glej v tem smislu sodbi z dne 12. julija 1984, Klopp, 107/83, EU:C:1984:270, točka 20, in z dne 19. februarja 2002, Wouters in drugi, C-309/99, EU:C:2002:98, točka 122).
- 35 Vendar kaže, da pogoji, ki jih francoska ureditev med drugim določa za imetnike magisterija iz prava oziroma dokazil ali diplom, ki so priznani kot enakovredni za opravljanje odvetniškega poklica, za pridobitev spričevala o usposobljenosti za ta poklic, in sicer da morajo biti francoski javni uslužbenci, da so morali biti zaposleni v Franciji kot javni uslužbenci in da so morali opravljati pravniški poklic na področju francoskega prava, kot takšni niso neprimerni za zagotovitev uresničitve ciljev varstva prejemnikov pravnih storitev in učinkovitega izvajanja sodne oblasti.
- 36 Vendar je treba glede sorazmernosti teh pogojev ugotoviti, da pogoji, v skladu s katerimi mora biti kandidat francoski javni uslužbenec in je moral delovati v Franciji kot tak javni uslužbenec, ker je njihov namen – kot je razvidno iz spisa, ki ga ima Sodišče – zagotoviti odvetnikovo zadostno seznanjenost z nacionalnim pravom, zato da se zagotovita cilja varstva prejemnikov pravnih storitev in učinkovitega izvajanja sodne oblasti, presegajo to, kar je potrebno za dosego teh ciljev. V obravnavanem primeru ni mogoče *a priori* izključiti, da je kandidat, ki je sicer javni uslužbenec, vendar ne francoski javni uslužbenec, zlasti pa uslužbenec Unije, kot je A. Onofrei, zunaj francoskega ozemlja opravljal pravniški poklic na področju francoskega prava tako, da je s tem pridobil zadovoljivo znanje, zlasti če – kot je razvidno iz predložitvene odločbe – nacionalna ureditev iz postopka v glavni stvari za preizkus vloge za oprostitev izobrazbe in diplome ne zahteva tega, da kandidat pozna področja nacionalnega prava, posebej v zvezi z organizacijo nacionalnih sodišč ali s postopkom pred njimi.
- 37 V zvezi s pogojem, da je kandidat moral opravljati pravniški poklic na področju francoskega prava, je treba ugotoviti, da ima država članica, kadar opredeli znanje, potrebno za opravljanje odvetniškega poklica, vsekakor pravico zahtevati zadovoljivo poznavanje nacionalnega prava, saj pravica do opravljanja tega poklica vključuje možnost svetovanja ali pomoči v zvezi z nacionalnim pravom (glej po analogiji sodbo z dne 10. decembra 2009, Pešla, C-345/08, EU:C:2009:771, točka 46, in v tem smislu sodbo z dne 22. decembra 2010, Koller, C-118/09, EU:C:2010:805, točka 39).
- 38 Francoski zakonodajalec je torej lahko samostojno določil svoje standarde kakovosti na tem področju in zato štel, da se je lahko zadovoljivo poznavanje francoskega prava, ki daje pravico do opravljanja odvetniškega poklica, pridobilo z opravljanjem pravniškega poklica vsaj osem let.

- 39 V tem okviru ukrepa, ki izključuje, da se zadovoljivo poznavanje francoskega prava, ki daje pravico do opravljanja odvetniškega poklica, lahko pridobi z opravljanjem pravniškega poklica samo na področju prava Unije, ni mogoče šteti za nesorazmernega glede na cilje, navedene v točki 35 te sodbe, če ne izključuje tega, da se upošteva upoštevnost področij, na katerih je zadevna oseba delala v javni upravi, ki ni francoska.
- 40 Zlasti, kot je navedel generalni pravobranilec v točkah 77 in 78 sklepnih predlogov, je lahko uradnik ali uslužbenec v okviru svoje dejavnosti v evropski instituciji pozvan k opravljanju nalog, ki so tesno povezane z nacionalnim pravom držav članic.
- 41 Ob tem je treba poudariti, da polni učinek členov 45 in 49 PDEU ne zahteva, da za dostop do poklicne dejavnosti v državi članici veljajo zahteve, ki so nižje od tistih, ki se zahtevajo za osebe, ki niso uveljavile svoje pravice do prostega gibanja (glej v tem smislu sodbo z dne 10. decembra 2009, Pešla, C-345/08, EU:C:2009:771, točka 50).
- 42 Glede na vse navedeno je treba na postavljeni vprašanji odgovoriti, da je treba člena 45 in 49 PDEU razlagati tako, da:
- nasprotujeta nacionalni zakonodaji, v skladu s katero so do oprostitve izpolnjevanja pogojev glede poklicnega izobraževanja in imetništva spričevala o strokovni usposobljenosti za odvetniški poklic, ki so načeloma določeni za dostop do odvetniškega poklica, upravičeni nekateri javni uslužbenci države članice, ki so s tem statusom v tej isti državi članici delovali v javni upravi oziroma v javni službi ali mednarodni organizaciji, in v skladu s katero do te oprostitve niso upravičeni uradniki, sedanji in nekdanji uslužbenci Evropske unije, ki so s tem statusom delovali v evropski instituciji in zunaj francoskega ozemlja;
  - ne nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki upravičenost do takšne oprostitve pogojuje s tem, da je zadevna oseba opravljala pravne dejavnosti na področju nacionalnega prava, in iz upravičenosti do te oprostitve izvzema uradnike, sedanje in nekdanje uslužbenke Evropske unije, ki so s tem statusom opravljali pravne dejavnosti na enem ali več področjih prava Unije, če ta ureditev ne izključuje upoštevanja pravnih dejavnosti, ki vključujejo prakso na področju nacionalnega prava.

Stroški

- 43 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člena 45 in 49 PDEU je treba razlagati tako, da

- **nasprotujeta nacionalni zakonodaji, v skladu s katero so do oprostitve izpolnjevanja pogojev glede poklicnega izobraževanja in imetništva spričevala o strokovni usposobljenosti za odvetniški poklic, ki so načeloma določeni za dostop do odvetniškega poklica, upravičeni nekateri javni uslužbenci države članice, ki so s tem statusom v tej isti državi članici delovali v javni upravi oziroma v javni službi ali mednarodni organizaciji, in v skladu s katero do te oprostitve niso upravičeni uradniki, sedanji in nekdanji uslužbenci Evropske unije, ki so s tem statusom delovali v evropski instituciji in zunaj francoskega ozemlja;**
- **ne nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki upravičenost do takšne oprostitve pogojuje s tem, da je zadevna oseba opravljala pravne dejavnosti na področju nacionalnega prava, in iz upravičenosti do te oprostitve izvzema uradnike, sedanje in nekdanje uslužbenke Evropske**

unije, ki so s tem statusom opravljali pravne dejavnosti na enem ali več področjih prava Unije, če ta ureditev ne izključuje upoštevanja pravnih dejavnosti, ki vključujejo prakso na področju nacionalnega prava.

Podpisi